

Мітрохина Л. М., Разумейко М. С.
КРИМСЬКОТАТАРСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИСНИЙ СЛОВНИК

У кримському видавництві “Доля” нещодавно вийшов дуже потрібний словник “Кримськотатарські чоловічі імена та імена по батькові” (Сімферополь, 2005, 132 с.). Автори (Регушевський С. С., Регушевська І. А., Усеїнов С. М.) називають його кримськотатарсько-українським правописним словником. І він є таким по суті, бо кожна словникова стаття починається з фіксації кримськотатарського чоловічого імені, а далі подається це ім’я українською мовою і завершується подачею українською мовою імені по батькові. Наприклад: Къадыр – Кадир (Кадирович, Кадирівна); Къайиш – Каїш (Каїшович, Каїшівна); Хайир – Хаїр (Хаїрович, Хаїрівна).

У словнику подається майже три з половиною тисячі кримськотатарських чоловічих імен, значна частина яких вперше записана українською графікою і за вимогами сучасної української орфографії.

Як видно з передмови, автори прагнули будувати свій словник на основі найновіших, найавторитетніших видань у цьому плані. До кримськотатарського реєстру словника справедливо включено усі ті імена, які нині активно функціонують і сприймаються як загальнонаціональні. Не обійшли автори і тих чоловічих імен, які можуть вживатись і як жіночі (наприклад: Ікмет, Кевсер, Муневр, Нішан, Нурсултан та інші). Правда, такі факти у сучасній практиці значно рідші, але люди середнього і старшого віку сприймають це явище як звичайне. Наприклад, в однієї нашої студентки і батько і мати мають однакове ім’я “Ісмет”.

Відкривається словник коротким “Словом до читача” (с. 3 - 4), де автори, розуміючи свою відповідальність за використання книги у практиці оформлення різноманітних документів, які засвідчують особу, її освітній, громадянський чи родинний стан звертаються до всіх читачів з проханням надсилати свої зауваження та побажання, спрямовані на удосконалення праці, на поповнення реєстру словника іменами, які, на жаль, можуть бути пропущені ними, але функціонують у повсякденній практиці називання людей.

У вигляді коротенької передмови до словника автори подають зауваження “Про будову словника і передачу кримськотатарських чоловічих імен, імен по батькові українською мовою” (с. 5 - 8). Тут у п’яти пунктах розкриваються основні принципи передачі (транскрибування) кримськотатарських слів – власних імен засобами української графіки. Але авторам слід цю частину значно розширити, назвавши і ті моменти, які не завжди вкладаються у можливість і практику українського правопису.

Переконані, що словник заслуговує не лише на його перевидання, але й потребує доповнення детальнішим коментарем про відмінкові типи кримськотатарських власних назв – чоловічих власних імен, про невідмінювані іменники цього типу, про правила передачі українською мовою різних багатокomпонентних власних назв. Щодо останнього, то потрібно уніфікувати написання абсолютно однакових імен. Адже, дотримуючись кримськотатарської традиції написання, автори подають численні факти різного написання однакових та однотипних за структурою складних імен: “Аджиамет”, “Аджиабла” і “Аджи-Абла”, “Аджи-Амет”; “Куртбарі” і “Курт-Барі”; “Гульахмед” і “Гуль-Ахмет”; “Куртвелі” і “Курт-Велі”; “Куртсеїт” і “Курт-Сеїт”.

Було б добре, якби у словнику, як це є у багатьох подібного типу виданнях, було подано також зразки відмінювання українською мовою всіх типів та різновидів чоловічих власних імен.

Але не зважаючи на висловлені вище побажання то зауваження, рецензований словник є все ж дуже корисною працею і, безумовно, прислужиться справі унормування та стандартизації передачі українською мовою кримськотатарських чоловічих імен та імен по батькові. Його бажано мати у всіх школах, сільських радах, паспортних столах та ін. установах і організаціях, які видають документи, що засвідчують особу як громадянина.